

**Формування дидактичної
компетентності педагогів
дошкільної та початкової освіти**

Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти

УДК 371.13: 372: 378

ББК 74.1 / 74.58

Ф 79

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
від 27 лютого 2015 року, протокол № 7

Рецензенти:

Вітвицька С.С. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Пастовенський О.В. – кандидат педагогічних наук, проректор з науково-методичної роботи Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Філіпчук Н.О. – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу змісту та організації педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

Літературний коректор:

Мирончук Н.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка

Ф 79 **Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти:** збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. – 648 с. + CD.

У збірнику науково-методичних праць представлено результати Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти»; розкрито сутність дидактичної компетентності майбутнього педагога як сукупність ключових, базових та спеціальних компетентностей; представлено компетентнісну модель сучасного педагога дошкільної та початкової освіти; відображено логіко-математичну діяльність у початковій та дошкільній освіті; розкрито сутність особистісної, рефлексивної, творчої, мовленнєвої, мовної, соціокультурної, художньо-естетичної компетенцій у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Збірник науково-методичних праць адресується науковцям, педагогам-практикам, майбутнім учителям початкових класів та вихователям ДНЗ, методистам дошкільної та початкової ланки освіти.

УДК 371.13: 372: 378

ББК 74.1/ 74.58

© Литнєв В.Є., Колесник Н.Є., Наумчук Т.В., 2015

Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти

Щеуринська Л.А. Конфлікт між педагогом і дитиною, способи його уникнення.....	191
Шиниченко І.О. Соціальна активність як складова соціальної компетентності.....	194
Шиниченко С.І. Безперервність і наступність початкової школи з дитячим садком – запорука успішності дитини.....	197

**РОЗДІЛ ІІІ. ОСОБИСТІСНА, РЕФЛЕКСИВНА, ТВОРЧА
КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Гаршенчук Л.О., Михалевська Г.І. Становлення ідентичності особистості у психології.....	201
Григорчук О.О., Дубравська Н.М. Розвиток уяви і фантазії дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.....	203
Дедюлюк К.В., Дубравська Н.М. Інтерактивні технології навчання у розвитку творчих здібностей учнів початкової школи.....	206
Дубравська Н.М. Психологічні механізми впливу батьків на особистість дитини.....	209
Желик Л.В. Психолого-педагогічні основи мотивації учіння молодших школярів у процесі розвивального навчання.....	212
Зисель І.Д. Організація сюжетно-ігрової діяльності з дітьми дошкільного віку.....	215
Козир Г.І. Формування навичок і звичок моральної поведінки дітей дошкільного віку як складової життєвої компетентції.....	220
Коповальчук І.М. Труднощі в навчальній діяльності молодших школярів як чинник їх конфліктів з батьками.....	226
Миситченко М.В. Формування мотиваційної готовності як одного з найважливіших компонентів готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі.....	229
Миколайчук О.М. Ігрові технології як засіб формування позитивної мотивації учіння.....	232
Оберемська В.В., Дубравська Н. М. До проблеми творчої особистості молодшого школяра.....	237
Овсипенківа Т.В. Вплив розвиваючого, підготовленого середовища на особистісний розвиток дошкільника засобами використання технології Марії Монтесорі.....	240
Онищук О.О. Особливості соціально-педагогічної роботи вихователя у логопедичній групі ДНЗ.....	243
Орловська О.І. Розвиток творчого мислення як один із основних засобів формування творчої компетентції учнів.....	247
Остапчук О.Ю., Клименюк Ю.М. Формування культури поведінки молодших школярів у процесі навчальної діяльності.....	251
Цаламарчук О.І., Дубравська Н.М. Вплив комп'ютерних технологій та мережі Інтернет на формування особистості сучасної дитини.....	254
Петрова О.Л. Формування мовленнєвої компетентції молодших школярів шляхом розвитку функції дрібної моторики рук.....	257
Петруняк Н.В., Дубравська Н.М. Психофізіологічні особливості темпераменту молодших школярів.....	264
Реткова І.П. Використання елементів методики Глена Домана в роботі з дітьми із ЗПР.....	264

Дубравська Н.М., к.психол.н., доцент
кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського
державного університету імені Івана Франка,

;

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ БАТЬКІВ НА ОСОБИСТІТЬ ДИТИНИ

Актуальність дослідження. У сучасній психолого-педагогічній практиці однією з ключових і найбільш важливих є проблема стимулювання, впливу на дитину, щоб в результаті домогтися від неї бажаної поведінки. У певному сенсі, це осередок основних труднощів, пошуків педагогів-новаторів, оскільки від ефективності стимулювання дуже часто залежить весь успіх педагогічного процесу.

Кожен, кому доводиться мати справу з дітьми, знає, що за допомогою заохочень і покарань вихователь домагається дисциплінованої поведінки дитини. При цьому важливо враховувати, що у вихованні дітей у школі та сім'ї, як і в суспільстві, мова йде про дисципліну, побудовану на високій свідомості та відповідальності.

У наші дні серед педагогів і широкої громадськості існують самі різні погляди на доцільності використання заохочень і покарань у вихованні дітей. Одні вважають, що треба якомога частіше карати і якомога менше заохочувати. Інші, навпаки, радять частіше використовувати заохочення, карати ж доцільно лише зрідка. Деякі думають, що варто тільки заохочувати, а карати не треба зовсім. А є й такі, хто переконаний, що справжнє виховання – це виховання взагалі без будь-яких заохочень і покарань.

Проблемою дослідження методів заохочення і покарання дітей займалися К.Д. Ушинський, Л.М. Толстой, В.А. Сухомлинський, А.С.

Макаренко та інші. В даний час цією проблемою займаються Л.Ю. Гордін, Н.Є. Щуркова, В.Ю. Питюков.

Як бачимо, заявлена у назві статті проблема, є вкрай актуальною як для практики, так і для царини психологічних знань.

Метою статті є вивчення доцільності використання методів заохочення і покарання при роботі з дітьми дошкільного віку.

с. 210

Виклад основного матеріалу. Засобами впливу на дитину в умовах сім'ї є спеціальні методи сімейного виховання. У вихованні дошкільників найбільш поширеними є такі методи: привчання, вправлення, вимоги, навіювання, довіра (недовіра), особистий приклад батьків, покарання, заохочення, пояснення, примушування і почуття гумору.

З моменту народження дитина спілкується з дорослими. Дорослий для неї – уособлення любові, захисту, влади. Дитині дошкільного віку легко завдати шкоди. Вона залежна від дорослого, не вміє себе захистити, проте часто сім'я є тим середовищем, де дитина, яка росте, вперше потрапляє в неприємні для неї життєві ситуації. Однією з них може бути покарання дитини. Сьогодні визначено, що покарання в сім'ях – це не випадковість, не звичайний прояв агресії, не просто сімейна традиція. Це механізм влади і контролю над людьми, які є слабшими морально та фізично.

До форм виховання, які не є педагогічними, слід віднести фізичне та психологічне покарання, що охоплюють:

- позбавлення свободи руху;
- ігнорування дитини (відмова від спілкування з нею, відсутність догляду);
- обмеження (позбавлення дитини чогось приємного);
- мовна агресія (підвищення голосу, критика, залякування: не пустять на вулицю, до друзів, поставлять у куток);
- використання допомоги "вищих" сил: покарання міліцією, притулком, лікарнею, родичами і таке інше.

Впертість, непосидючість, агресія, плаксивість, неухважність, відсутність апетиту – все це може призвести до покарання.

У нашій країні можна простежити різні стилі сімейного виховання, але всі вони по різному впливають на формування особистості дитини. Ще з радянських часів у багатьох сім'ях, наприклад, зберігся авторитарний стиль, при якому батьки недооцінюють позитив, який є в їхніх дітях, і в результаті віддають перевагу контролю. А це, на нашу думку, негативно впливає на самопочуття дитини, її настрій, самооцінку тощо.

Ми провели опитування серед молоді з метою дізнатися, чи використовували фізичні методи покарання батьки щодо їхнього виховання. Результати опитування представлені на рис. 1.

Рис. 1. Результати опитування сучасної молоді щодо використання фізичних методів покарання

с. 211

Результати показали, що близько 60% респондентів на собі відчули фізичне покарання. Якщо вважати, що стиль сімейного виховання передається з покоління в покоління, то можна припустити, що такі методи будуть використовуватись і надалі. 37,1% досліджуваних вважає, що при їхньому вихованні використовувались фізичні методи, проте до своїх дітей вони їх не використовуватимуть.

Влучно висловив свою думку Рудольф Штайнер: «Якщо дитину постійно б'ють, то це діє не просто на фізичне тіло, а на астральне тіло. В

результаті астральне тіло робиться як «побитий пес». Ви можете безпомилково відрізнити пса, якого часто б'ють, від пса, з яким обходяться добре. Так само це буває і з людиною... Її астральне тіло залишається побитим на все життя, бо воно стоїть не на тваринному щаблі. Фізичне побиття залишає, у крайньому разі, рубці. Але фізичне побиття – це не те, що б'є астральне тіло, його б'є моральне враження. В астральному тілі ми носимо моральні враження все земне життя» [3, с. 573].

Між батьками і дітьми завжди має бути довіра. Але коли хтось зі старших починає використовувати фізичні методи покарання, то ця довіра перетворюється на страх. Дитина боїться, що за деякі вчинки її можуть відлупцювати. При цьому вона відчуває небезпеку. Але як тільки ця небезпека зникне (тато/мама кудись поїде), дитина враз почне робити те саме. Зрозуміло, що ефект такого виховання малий, адже дитина асоціює певні дії з тим, що її наб'ють, не усвідомлюючи головну причину, чому цього не можна робити.

За умови правильної організації життєдіяльності дитини, відсутності специфічних захворювань чи розладів нервової системи можна домогтися повного взаєморозуміння з дитиною. Наприклад, в деяких країнах, скажімо в Німеччині, Японії у вихованні дітей намагаються взагалі обходитись без покарань. Психологи-практики радять, що доцільно своєчасно переключати увагу дитини на інші види діяльності, більш привабливі для дитини.

Часто доводилося спостерігати, коли мама лупцюванням намагається залякати свою дитину, промовляючи слова: "Битися недобре". Навряд чи дитина зрозуміє, що агресія – це не кращий спосіб встановлення зв'язків зі світом, оскільки саме так чинять її батьки, які є взірцями для дитячого наслідування.

Протилежним до покарання є метод заохочення, який є способом вираження позитивної оцінки поведінки та діяльності дитини, задоволення нею. Заохочення викликає в дитини позитивні емоції, сприяє формуванню

позитивних особистісних якостей, почуття власної гідності, чуйності, відповідальності.

Найпоширенішими із заохочень є: схвалення вчинку дитини, похвала, подяка, нагорода, лагідний погляд, усмішка. Заохочення є методом виховання, що стимулює розвиток дитячої особистості у просоціальному напрямку, воно сприяє закріпленню вже сформованих позитивних якостей і започатковує формування нових.

Висновки. Активні, енергійні, духовно розвинуті діти виростають у тих сім'ях, де мати й батько по-справжньому люблять одне одного, і разом із тим, люблять та поважають інших людей. Якщо в родині панує згода, доброзичливість, взаємна довіра і взаємна допомога, то наймовірнішими будуть і сприятливі результати виховання в розрізі тих виховних впливів, які будуть пропонуватися батьками по відношенню до дітей.

Список використаної літератури

1. Алексеевко Т. Сходинки гуманних взаємин батьків і дітей / Т. Алексеевко // Дитячий садок. – 2002. – № 24. – С. 2–24.
2. Керещенко. Методи заохочення та покарання, що використовують батьки в сучасній українській сім'ї. – К., 2010. – № 2 (28). – С.82-88.
3. Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посібник/ за ред. Є.І. Коваленко – К., 2006 – 664с.
4. Козак Н. Запобігання насильству щодо дітей дошкільного віку / Н. Козак // Дитячий садок. – 2007. – № 31. – 20 с.
5. Палюх З.О. Методи заохочення та покарання в історії шкільної педагогічної думки / З.О. Палюх // Педагогіка та психологія. – 1998. – № 3. – С. 197–203.